

Культура і Побут

Конче потрібний з'їзд.

Таки багатенько відбувається у нас самих різноманітних в'їздів. Якомога капіталістична країна Заходу, де панує система олігархії, не знає такої кількості в'їздів, як радянські республіки. Важна справа, що торкається організації якоїсь діяльності чи то вироблення або перевірки нових методів праці, піддається під обговорення суспільності й робітників даної галузі. Не кажучи вже про в'їзди в справі організації політичної свідомості або професійного життя, маємо за останні часи низку в'їздів місцевих і всеукраїнських: науковий, загальний, один і другий і окремим галузям знання присвячені, як то економіка, техніка, вразливість, санітарно-медичний і т. д. і т. д.

Здається кожне питання важливіше, кожна галузь життя уже має за собою один, а то й кілька в'їздів.

І все таки ще доводиться говорити про конче потрібну в скликанні одного в'їзду.

Маємо на увазі в'їзд українських мовознавців, що його слід було б, на нашу думку, скликати давно, рік тому, а може й два.

Чому мовознавці?—запитає скептик чи патріот якоїсь іншої галузі? Чому, не математиків або істориків?

Не станемо заперечувати, може потрібним буде й в'їзд математиків, але в першу чергу мовознавців, бо і лінгвісти і педагогі—викладачі мають неясних, а часом і спірних питань, що до розвитку мови та її викладання в школах.

Що українська мова за часи парату була обернута «в мову для хатнього вжитку», це всім відомо. Зрозуміло, що цей стан не міг сприяти нормальному розвитку. Правда, не дивлячись на перетяті шляхи для розвитку, мова все таки робила поступ, збагачувалась, головним чином, в сільських масах. Зрозуміло також, що зростає мова в сільських умовах йшов надто повільно, щоби скласти комплекс думок селянина обмежувався справами, зв'язаними з сільським господарством і з природою навколо.

Лише з революцією розпочався всебічний процес розвитку мови. Від хатньої до державної, від сільсько-господарської діяльності до економіки в цілому, від бідиної лексики до охоплення повного комплексу сучасного багатогранного життя: економіка, техніка, наука, мистецтво, право, й політика.

Проблема загального навчання у місті.

1925—26 шкільний рік є першим роком переведення на Україні загального та обов'язкового навчання. Наркомосу та його органам на місцях треба перемогти великі перешкоди, особливо на селі, де немає відповідних шкільних будівель і куди не легко заманити освічену людину платією в 3 черв'яці. Але багато перешкод є і в місті. Правда, тут охоплення дитячого населення шкільною сіткою значно вище, ніж по селах. Із 435.000 дітей віком 8—11 років, що є по містах України, охоплено в ближчому шкільному році школами чотирьохлітніми 343.688 дітей, себ-то 79,0%. Охоплення такого самого віку дітей сільською шкільною сіткою становить 59,9%.

Таким чином, у місті ми стоїмо, можна сказати, на передодні 100%-го охоплення дітей.

В абсолютних цифрах число не охоплених школою міських дітей віком 8—11 років становитиме до початку 1925—26 шкільного року не більше 90.000, а власне до прийому в міські школи дітей віком 8—9 років буде біля половини вищезазначеного числа. Цілком зрозуміло, що їх не трудно буде прийняти навіть до теперішньої шкільної сітки. Правда, не слід забувати, що ми тут оперуємо середніми цифрами та що в дійсності можна спостерігати значні зміни в відсотковій охоплення міських дітей школами по різних губернях. Так, у Донбасі відсоток цей стоїть значно вище середнього по Україні, піднявшись в минулому році до 94,5.

Навпаки, охоплення тієї ж категорії дітей по містах Одещини не перевищує 52,5%.

Про те, зрозуміло, що проблема загального навчання в містах України вже на передодні свого розв'язання. Разом з тим природно розв'язється ніяка проблема, зв'язаних в комплексуванні шкіл за принципом класового добору.

В минулому році групи міської буржуазії подали до урядової республіки сімні

і в кабінетах вчених і в редакційних та видавничих закладах, в школі і в масі селянській, а зараз і в робітничій,—відбувається цей процес.

Звичайно не утиснути в таких умовах хліб і помилки і замічення мови і чужими невластивими українській словами і підлими реченнями. Труднощі ще побільшуються там, що самі мовознавці—лінгвісти не мають сталого погляду що до методів творення сучасної літературної мови. Маємо теж етнографічну, що єдиним джерелом для подальшого розвитку вважає мову народно. Вона надто скептично ставиться до вживання нових слів, і друга течія, що широко йде до «кування» цих слів, на тій підставі, що і руська та інші мови користувалися з цього. Також і грамматика українська хлибує на деякі неясності і навіть правила українського правопису, недавно Академією ухвалені, викликали заперечення по-де-кого з боку лінгвістів.

В процесі творення мови набралася надто багато матеріалу, що ним варто було б поділитися з ширшими колами. От це все викликає потребу в скликанні Всеукраїнського з'їзду мовознавців.

По за тим і справа викладача мови в школах так само нецілком з'ясована.

Перш за все що до програму для окремих типів шкіл, а далі і в межах одного типу, як от школи Соцвиху.

Адже Голововерховні провадив яку лінію, що мова в значній окремій предметі в перших групах не потрібна, вона має засвоюватися учнями з цілого комплексу шкільного життя. І лише через відсутність цього комплексу було дозволено користування шкільними з мови і в перших групах. Отже і ця справа могла б бути розв'язана на Всеукраїнському з'їзді мовознавців.

З'їзд найкраще було б скликати восени ближнього року в тим, щоб в ближній час приступити до підготовчої роботи. Скликання з'їзду мусило б взяти на себе Головнаука разом з Академією наук.

Справа важлива. Треба з рештою покласти край тій різноманітності, що панує в галузі творення мови і разом з тим піднести наукові підвалини для її дальшого зросту.

Г. КОЦЮБА

петиції про «кривду», яку чинять «торговому стану». Клі взяти на увагу, що по містах практикувалася досить широка платна школа і що в минулому році до безплатної школи не пошла навіть частина пролетарських дітей, доводиться сказати, що в претв'ях міської буржуазії було небагато правди.

Скрізь в цім році, де не вдається через що небудь охопити школами всіх міських дітей 8—11 років, хоча-б це охоплення виявилось б в 1—2%, доведеться споротити класовість комплексування, яка взагалі є принципом добору дітей лише за браком місця.

В подальшій петиції торкається й інше питання, до якого нас тісно підводить здійснення загального навчання: це питання, що соціальні школи підвищеного типу, про так званій другій концентрі семирічної школи (5, 6, 7 років навчання). Уже зараз наближає до другий концентр знову дуже великий. Робітничі маса за роки революції заново виростає й вимагає для своїх дітей освіти підвищеного типу.

Як стоїть справа з задоволенням цієї потреби?

Як абсолютно так і відносно другий концентр школи Соцвиху розгорнуто ширше у місті, ніж у селі. Охоплення міською школою підлітків 12—14 років нараховується в шкільному році 92.000 із 420.000 (беру в круглих цифрах) або 22%.

Дітей того самого віку в селі охоплено школою лише в кількості біля 37.000 із загального числа 1.955.000 сільських підлітків (1,8% охоплення). Таким чином, міські підлітки обслуговуються школою підвищеного типу в 12 раз краще, ніж сільські. Тут ми спостерігаємо саморідні позиції, що повинні були стаснути на користь села.

Районові виконком під натиском селянства будуть, розуміється, розгорнути на селі сіть семиліток в міру потреби.

Організуємо робітничий театр!

На шляхах свого розвитку українському театрові протягом трьох сезонів (1917—1919 р.р.) скорочено, зігнано й кустарно, майже у вигляді шкільних ескерсєв, довелось проробити значну частину тих експериментів, тієї формально-деструктивної роботи, що точилася в російському театрі з 1905 року. Раніше ця робота, що її провадив «Молодий театр», почалася у нас не могла: через поліцейські утиски українська культура дуже відстала у своєму розвитку проти культури російської.

Щоб там не було, але в революцію український театр увійшов уже формально озброєним, хоч правда, не міцною й не протривалою як слід зброєю.

Після перших виступів «Березоля» (сезон 1922-23 р.р.) стало ясно, що в українській театрі відбуваються глибокі органічні процеси, що мусять вивести його на нові шляхи, паралельні з тими, що після Жовтня 17-го року прокладаються в соціальному будівництві. Експансивні люди вже проголошували навіть і тоді й раніше (з приводу виступів театру ім. Михайличенка), що Жовтень в театрі вже прийшов, але це, звичайно, була помилка. До цього дня в нашому театрі ми маємо в більшості формальні шукання революційної інтелігенції та творення радянського змістов театру. І хоч не всі течії в українському театрі достоту виявили себе, хоч півка майстерства у нашому театрі ще дуже тонка й крихка, але такий час ми злинемо, що не можемо довго зупинятися на одному місці для змінення своїх здобутків, а мусимо брати все нові й нові позиції.

Тому зараз слід торкнутися іншого питання, що його час уже поставити на чергу нашого театрального дня.

Говоримо про організацію робітничого театру, себ-то театру, що: а) за глядача має виключно робітничу масу, б) у виборі репертуару виходить із тих вимог, що ставляться у нас до всякої культурної серед пролетаріату—цілковита ідеологічна витриманість продукту, його художність, близькість та зрозумілість змісту масам, відбивання в творах актуальніших потреб часу, в) у оформленні, використовуючи здобутки сучасного театру, шукає разом з тим і своїх засобів до того, щоб наблизити п'єсу до глядача, зробити її найбільше для нього «поживною».

Політична потрібність і цінність театральної організації цього типу очевидна. Гасло «лицем до села» має перейти в усі галузі державного й культурного будівництва.

Українізація не за буюю декрету, а в живий її сути може, очевидно, здійснитись лише при засвоєнні пролетаріатом здобутків української культури. Робітничий театр—

Що ж до міст, то тут ми стоїмо на передодні охоплення загального та обов'язкового скінчення дітьми школи семирічки. Справді, не дивлячись на значну перевагу міста над селом в охопленні старшим концентром підлітків 12—14 років, ми все-ж маємо по містах всього лише 22,0% підлітків по школах. Останні 78,0% в найкращій разі скінчили лише чотирьохлітку.

Коли ми візьемо на увагу, що в багатьох країнах Західної Європи обов'язковою вважається школа семилітка (чи шостилітка) стане ясно, що навіть в містах ми стоїмо на дуже низькому рівні початкової освіти. Про те завдання загального навчання навіть у містах чотирьохлітку дуже підвищить шпит на продовження освіти. Через це розгортання семиліток—ось перше завдання органів народної освіти по містах, як тільки охоплення дітей 8—11 років досягне 100% і навіть поруч цього охоплення.

А чи маємо ми для цього досить коштів? Кошти, що в минулому році могли бути видані на міську школу, були дуже незначні. Величезна їх частина йшла по містах на дитячі будинки, які обслуговують взагалі біля 4% дитячого населення шкільного віку, притягли до себе 32,2% коштів Соцвиху. Таким чином, Наркомос примушений був дозволити по містах платні школи. За даними 6 губерських міст України, число шкіл, де зведено плату за навчання більше третини (34,3%), з них до половини (47,9%) платних семиліток.

Крім того, 8,1% шкіл по українських

одні з найпевніших шляхів до того, щоб у формах позбавлених і тини примусу втягти пролетаріат у «споживання» а значить і творення культури.

Зрозуміло також, що, провадючи й поглиблюючи диференціацію поміж сущими театральними групуваннями, організація театру з чіткою установкою на пролетарську аудиторію дасть величезний стимул нашим революційним театрам до поглиблення, до інтенсифікації їх творчої роботи, до яскравішого означення їх області.

Теж важливо в цій справі й те, що цим шляхом ми почнемо підготовку нових кадрів українського акторства, позові втягаючи в його лави робітничу молодь.

Для здійснення цього завдання маємо базу в Харківських робітничих районах. Попередні сезони, коли в цих районах грали трупи, складені за принципом професійної досвідченості акторів, показали, в яку ширшу брудної халтури й репертуарного мотлоху спускаються такі трупи. Доєть нагадати нашим читачам рецензію у «Вістях» на вистави цих театрів у жовтні—грудні минулого року.

Маючи базу й працюючи зимового часу у Харкові, весною й літом робітничий театр мусить «відчитуватись», у своїх десятиденних перед робітничим Донбасу та інших промислових центрів УССР.

Можна бути певним, що й питання репертуару робітничого театру теж розв'язеться, хоч і не без труднощів. Тут маємо де-що з репертуару Ленінградського «Красного театру», можна зробити 2—3 інспірації з авторів, що мають боротьбу пролетаріату, а також взяти в роботу з оригінальних українських творів реті, перейняті ширим революційним патосом, як напр. «97», або реті, що мають революційну боротьбу взагалі, прим. «Fata Morgana» Коцюбинського.

На перший сезон, безумовно, виставити 8—9 п'єс.

Введення до репертуару «Селянських» революційних п'єс диктується тим, що складений таким способом репертуар задовольнить потреби тієї частини пролетаріату, що з тих, або інших причин не порвала ще з селом, відповідатиме завданням зміцнити міста з селом, а також і вимогам певної послідовності в розвитку форм українського театру.

Організацію театру треба починати тепер. Утворення цього театру справа серйозна й заслуговує уваги в більшій мірі, ніж проєкт заснувати револ.-побутовий театр на чолі з акторами театру етнографічного, що про нього (фронт) недавно сповіщалося в Харківських газетах.

ІОНА ШЕВЧЕНКО.

містах існує на засадах самооплатності. себ-то не одержує від держорганів Народної Освіти ні копійки. Правда, відсоток шкіл першого концентра, де зведено плату за вчення, невеликий (всього 44,2%). Таким чином, говорячи про розгортання по містах шкільної сітки обов'язкового навчання, треба поставити перед собою завдання, взагалі усунути таке явище, як плата за вчення. В першу чергу треба встановити безумовну безплатність 4-хлітки. Що-ж до другого концентра, то тут доводиться йти на компроміс і зберігти стягання плати за вчення, щоб уникнути закриття частини старших груп. При цьому в кожній групі старшого концентра установлюється відомий відсоток безплатних місць (до 25%). Говорячи про матеріальні ресурси Соцвиху по містах, треба відзначити абсолютну необхідність освіти в конторисах майбутнього року могутнього шкільно-будівельного фонду. Нинішня житлова криза цілком дезорганізує роботу шкіл. Шкільні помешкання завантажені 2—3 змінами дітей. Організація клубної роботи з ними майже неможлива; колективи юних ленінців не можуть розгорнутись і таке інші. Коли взяти на увагу ще й здоров'я дітей, доводиться категорично заявити, що дальше стіснення шкільних помешкань неможливе.

Говорячи про завдання, що стоїть перед школою Соцвиху у місті, ми не торкаємось питання про нормалізацію роботи всередині школи. Ця справа потребує окремого освітлення.

В. АРНАУТОВ.

Як не слід писати віршів.

Як сагальне правило відомо: кожен гімназист обов'язково писав вірши. Теж саме можна сказати й про кожну людину, що перебуває відповідно ступінь культурного розвитку, а саме, коли знаходиться поміж культурністю й некультурністю. У людини починає поширюватися світогляд, виникає багато нових і цікавих думок, загострюються почуття до краси, хочеться вим цим поділитися з другими, а як...

Читає людина класичні поезії, у яких думка так і летить, — просто, красиво, рідко... Чого простіше?... Починає людина писати вірши...

Сто тисяч робітниківська армія, переходячи отой культурній рубіж, теж часенько зворіє на віршування.

Не знаю, як в інших редакціях, але до відділу робітничих «Вістей» робітничих віршів надходить чимало.

У більшості поверх вірша лапінний і кешкетний притис такою приблизно змісту:

«Товариш редакція неодмінно вистітніть його вірша».

Або:

«Надсилаю вам три моїх вірши і скоро надішлю ще штук з двадцатеро».

Є вірші на двокартинному папері, є коротенькі. Візьмемо декілька зразків із останніх.

Робітничий комсомолец, член КНС і робітничий вищо от що:

Я пришед к тебе деревня
взглянуть на широко поля,
Я пришел и слышу песню
Улетает песня соловья.

Я здесь не вижу труб фабричных
Не слышу рокота машин,
Не видно здесь и оков дымных
Не видно здесь электросил.

Здесь рано утречком устанеш
Свободно грудью ты вздохнеш
Веселую песенку затянеш
И за лошадкой в степ пойдеш.

А там дуга и песня жаворонка
Сладкий голос ржаных хлебов
Сладко блещет молодого ягненка
И веселье шептает лепестков.

А все это в вечерней атмосфере
Наполняет грудь рабочую мою
Эй деревня, при начавшей эре
Опытайся! Я тебя люблю!...

Тут зразок не тільки літературної безграмотності, але й звичайної, ліцеєвської.

Автор галичючись за невдакою римою забув про будь-який зміст, про логіку, забув навіть про те, що коли спіє колос то нема «жаворонків» і «молодих ягнят» і про те забув автор, що на селі не ходять «за лошадкою» (розумій за паугом) з «песенькою».

Найсудніше ж в цьому те, що автор вірша є добрий робітничий. Ного цікаві робітничі дописи все рідшають, а до жалкого безграмотні вірші уперто шлють до редакції з неодмінною вимогою вмістити. І в ви-

моєї цій відчувається улюбленість автора в вартості своїх віршів.

У цьому випадкові здається замало одної психології людини, що стоїть поміж культурністю й некультурністю. Тут можна передбачити «віршову розпусту» що почалася в перших днів революції і вквітла вилася в масову віршованість.

Є й більш грамотні вірші, але й вони частенько заводять робітників у нетри псевдо-класицизму.

А ось один приклад вірша про Леніна, що починається так:

«Соловейком голосистим
Цілий рік ти проспівав».

Довго мабуть думав товариш: щоб ото папшася про Леніна і написав.

Певне що в звичайному дописі, він написав би приблизно так:

«Ленін виволовив від пригноблення робітників та селян СРСР і вказав шляхи до визволення вєсвітньому пролетаріатові».

А за віршом, — т. Ленін безтурботно й весело «цілий рік свій проспівав».

От що трапляється в того, коли навіть і робітничі-робітничі беруться до віршування, будучи не досвідченими в теорії та техніці мистецького твору. Не вони володіють думкою в творі, а творі псує й вбиває їхню думку.

Висновок:

Ніж писати нікому непотрібних поганеньких віршів, краще в тисячу разів писати добрих робітничих дописів.

Це не значить, що з робітників не буде і не повинно бути поетів. Будуть і повинні бути, але по-перше не всі, а по-друге й тому, хто родився поетом, треба бути добре грамотним, освідженим і пам'ятати, що за для того, аби написати простенького вірша, треба багато вчитися літературній техніці.

Ще слід запам'ятати, що де-які наші, навіть, і добрі поети перейшли на прозу, а де-які намагаються перейти, бо література могутнього класу пролетаріату перш за все становить перед письменником таке питання:

— Для чого ти пишеш?

Потім:

— Про що?

А потім вже:

— Як?

Ще поет буржуазної доби, але великий поет Некрасов, сказав:

«Поетом можеш ти не быть,
Но гражданином быть обязан».

Наші робітники в своїх звичайних дописах є найкращі громадяни радянської республіки, і коли вони не будуть такими поетами, як наведено вище, від цього буде для них тільки краще, а для республіки теж.

М. М.-Й.

Журнал для дітей.

На сотні тисяч українських школярів і кілька мільйонів дітей шкільного віку видається у нас єдиний журнал «Червоні Квіти» з таким нікчемним тиражем як 5000 прим. Це явище дуже сумне.

«Червоні Квіти» видається третій рік — час цілком поважний для того, щоб заволати дитячою масою... І хоч журналом змінено вже не одну стежку, а той що веде до широкого шляху ще не видно. Перші числа спиралася на дитячу творчість і були просто гудими, ханцелярськими... Далі була спроба дати закінчений журнал «для дітей». З першою книжкою 1925-го року «Червоні Квіти» здавалося пішли стежкою «уратипової» революційності й захворіли на бандитизм. Це приблизно до № 7, а пізніші книжки вказують на нову стежку. В цьому пуканні, вперто й завзятою головою й приваблююча особливості журналу, що з такими труднощами помацки шукає шляху до масового читача.

Українська література для дітей більше ніж злиднена... Дітям нема на чому зцілювати техніку письменності, їм бракує систематичної доставки нової захоплюючої всієї істоти літератури, як потрібної гігієною нервової діяльності їм в період зросту й розвитку інтелекту. Явище цілком натуральне. Література для дітей завжди з'являлася в наслідок виробленої педагогічної теорії. Без ясно виявленої в практиці педагогічної території — літератури для дітей з цією педагогікою зв'язаною бути не може. Дітям нема чим годуватися літературно не через те, що письменники й поети забули в своїй творчості про дитячі потреби... Літературна творчість не одержала ясно-окределеного напрямку; з той причини, що не виявлено яка література в сучасний момент потрібна установам Соцвуху за для їхніх педагогічних завдань.

На «Червоних Квітах» маємо зробити висновки, що спричинилися б до розв'язання справи — який повинен бути масовий центральний журнал для школярів.

Перша хіба на нашу думку «Черв. Кв.» є їхня календарність. Журнал в кожному числі присвячує дуже багато сторінок революційним святкам, подіям, кампаніям... цей суто-журнальний розділ не тільки не досягає мети, а з'являється дуже гудимим баластом для читачів провінційних мас тому, що попадає до рук школярів, які вже одевиткували, проробили все, і в час одержання № захоплені іншим. Завдання журналу давати матеріал для сьогоднішньої праці, а не додати про старе... Тут бракує часто єдиного педагогічного провідного стимулу.

Другою важливою хібною з'являється відсутність в журналі мистця-редактора, що спричиняється до вміщення в журналі художнього матеріалу дуже сумнівної літературної вартості засміченого українською мовою. Дуже багато оповідань та віршів «пригнаних під мент» З ч. і почався друком роман «Гнат» А. Гербура, авантурний твір, що різко виділяється формою й змістом з усього доєднаного для українських дітей і є фактично кіно-сценарієм. Я перевіри-

ла (оскільки могла) цю оригінальну спробу на дітях інтелігентських, робітничих і сільських. Перші читають з задоволенням і не можуть дочекатися сльідуючої книжки.

Другі потребують безлічі пояснень, вимагають докладніших географічних книжок і т. инш. Треті читати самостійно зовсім не можуть — пропускають не читавши, хіба що зацікавляється малюнками й прочитають пояснення їх. Що до викладу то можливо динамічність і самого писання одбилася неохайно по де-куди на Америкі, пошаттах і термінах «городовики» в Америці; чужоземні літери, слова для школярів, що мов не вчать; дванадцятилітній дівчинка — капіталістка, яку вчать катехізису, алгебри й політичної економії й чимало шодібного, що за надто оброблюють айсця Гнатових мандрівок, треба однести до хіб.

Слід було-б поговорити про поезію, які або зовсім не для піонерів і школярів писані й попали в «Червоні Квіти» по неперозумінню (Сосюра, Відмицький, Плискунівський та інші) або остільки слабі змістом і формою, що новарто було їх містити взагалі: дійсних поезій, коли не рахувати Грицька Коляди «Паровик» і переклади П. Усенка з білоруської — немає. Ні одного марша, ні одної пісні!

Статті з виробничої промисловості трохи сухі, але гарною мовою докладно вичернують тему. Дивує, що статті по хліборобству по формі своїй патріархальні (навчання батька синові), та самий факт їх появу приємно вражає:

Допиши як слід та все це переважно з центру... Бракує: «піонерської хроніки» розділу «що читати», «розваг», шарад, ір і т. инш., гумористики взагалі, гігієнічно-санітарного розділу, статтів і оповідань з історії та розвитку культури, немає біографічного матеріалу... Але тут слід вказати і на малий розмір книжки, — всіх потрібних для масовика-школяра розділів у 24 сторінки не вмістити.

Тепер про зовнішній вигляд... Журнал змінив кілька обкладинок. Теперішня найкраща для піонерів. Ілюстрації все ще залеко не на височині завдання: найкращими є фотографічні знімки фабричних, заводських і т. инш. убог праці, машин... Це підкреслює, що технічно журнал має порядний вигляд — слід було-б трохи оживити шрифти.

Тяжке завдання, що поставлено перед «Червоними Квітами», — задовольнити піонерів та школярів міста й села, різного віку та різноманітних нахилів по за школою, по за піонерським загоном, по за колективною працею й життям дитячих ів і родинних інтересів в усіх масі УССР.

«Червоні Квіти» знаможують собою сучасне становине всієї літератури української для дітей. Діти кричать і вчителі та культурні робітники свідчать про голод дітей на літературу (педагогі, дописи сельбудів, бібліотечні звіти), а соціально-радянська педагогіка ще утримується від певних, науково-обгрунтованих засад: як і чим слід годувати дітей.

Остання сесія Наукметодкомів вперше порушила питання про дитячу літературу.

І. Дніпровський.

Де кують нове серце Україні.

Савіток — повільніше потяг — станція.

Краматорська:

В долині, заперта зеленими одрогами. Двадцять димарів поставало да варті, навколо. От шестеро рядом — велетенські шогли велетенських кароплавів незримо схопили долину, ворюси цегляні й маленькі будинки, кинули ка бік рухавці трива і пливуть з долиною, з жорітцями, з будинками разом кудись, в невідоме. Під димарями кулясті закурені баї, по три, по чотири шідряд, менші — ближче, вищі — далі, велетенськими грибами стиснулися з залізний букет.

Це тут наша студія, тут наші маси, гартованські.

Ще рано, ще шість годин. Іде спить робітництво.

Цено до парку. Через річку. Торць. Історичний. Коліс панство — тепер літній театр, естрада з арфою, тепер буфет церкобопа з ливом, але і квітники — для пролетаріату. Взірневий порядок. Об'ява:

«Ми повинні естжити за цими легкими робітничого організму».

До «левних» — ма двоє стовпах через річку електрика, на стовпах з обох бків короткий, цовсюдний в заводі:

— Прикосовенне грозит смертю 3.000 вольт.

А Краматорська вже прокидається. Од станції зараз — базар. Свіжі, ранкові робітничі затопили всю площу. Купують свіданки. Ятки, столи з квасом, з тютюном. Жовтою вивіскою алаєку в центрі — «Ларьок».

Достаті різні: середні, молоді, зовсім ще юні, і зовсім старі — ветерани. У вєсому свої ветерани. І небезпременно сльіді тоскою, одзюто заводять «Марусю», розчулюють серце.

Дають. Скорючене тіло хлопчика, оддалік, десь під ногами благає прохочих.

Це й увесь базар. Колом возами оточила його «смичка», з близьких сел.

...Оце той Донбас, оце ті робітничі, той сфінкс, що під ноги поклав шесту частину землі. А вони такі прості, такий звичайний теплий цей сфінкс у звичайнім житті. Тільки тоді як тривога, він робиться сфінксом. В синіх замураєних блузах.

З базарю через колію міст.

Розітнувся гудок. Другий, протяжний.

Рухнувся базар.

Скочило двоє на східці моста, що двоє, кунками, рядом, один за одним, мигнули спідниці, хустки, рухом ніг і голів налився весь міст. Міст як живий. А з усіх вулиць, вулиць, з околиць, з базарю групами, шерогом, стрічкою —

йдуть до заводу.

Вливаються в трое воріт.

Голови вгору й униз, гордовито й сумирно — по своєму кожний —

йдуть, збилися на мент коло воріт —

6000 же люду!

«Що вони думають? Хто їх розбере?»

Воістину: хто їх розбере. От вони йдуть до заводу, кожний до свого цеху, до своєї роботи.

Коли наступали білі з Костянтинівки, тоді чуть було звідки гудки, тоді кидали роботу і йшли на смерть. І коли гули в Краматорській, тут розтинали повітря гудки і йшла Костянтинівка умрять за заводи суди. Було раз: був гудок на роботу, а Костянтинівка вдарила тревогу і рушила на поміч.

Багато було. Героїчно-прекрасного.

З кожного цеху взяла данину смерть. Зараз тут спокійно. І пливуть з невідомо гганьські кораблі, зинули кучері вбкі — за

єними будівлі, вагони, вагони на всіх двадцять пугах — а вони — сталеві пугі — прорвалися з долини і собі помчали кудись.

Два димарі тільки мертві. Два цементові заводи. Не мертві, живі, на «повних парах» (як тут кажуть), т. т. можуть рушити сьогодні. «Пушка» — цемент, «Грануліт» — із шлаку від домен цеглу, цемент виробляли. Озирають околиці. Ждуть осені. Восени рушать і ці.

Од них до крєйджних кар'єрів залізничя в повітрі. Нею з кар'єрів мчали коліс вагонетки до заводів, лізли під дах, і скинувши крєйду, мчали порожні назад. В-осені оживе залізничя, кар'єри й заводи.

Ожива, оживає республіка!

...8 — робота. Кашить.

(Вечером — парк «мирового вождя Леніна», «легкі робітничого організму». Зараз — робота. І рвуться кудись кораблі, і дитять під ними земля).

...Здобувасмо перепустки і в перший — в механічний цех.

Білі кабиці — трубами колесо гонить повітря, дує під гори. Крутяться все. Однією волею, кожне колесо знає свій рух, свою орбіту. В кілька рядів валовк всього корпусу м'яко скрегочуть варстатти, з-під них струмками звивається сталь і задізо, біло-синього цвіту. А зверху паси і колеса і зразу не втямиш: яке-ж із них тягне яке, яка між ними залежність.

Обличчя ранкові, ясно оглядають екскурсантів, а руки звикло керують. Чоловіки, жінки. Все робить машина покірним сталевим рабом, але раб не дає однокинку пікому. Без ушину заняті руки...

Великі, маленькі варстатти.

Допомічний (чому? кому помагас? — тут звичка коліс, одне не живе без сусіда!). Тут знову паси і колеса великі, маленькі, а в залізних зубах ритмічно гойдаються велетенські сталеві частини для різних машин (найбільше для шахт). Тут кострубаті, незграбні, вишпугані з форми — різноманітні болванки: ци-

ліндри, трапедції, кути гострі, тупі. Тут їм надають потрібного вигляду. Туди і сюди, туди і сюди, — і з тим рухом зуби в стартатах лагично вгризаються в сталь, сиву холоду і сльовують тихо білі й сині гнівного кольору стружки... Розрахунок точніший — малесеньку смужку значить той зуб і буде згусто велику роботу. Гостре, паметане око у всіх. Кожний доходить до свого варстату тяжким шляхом. Є по 15, по 20, по 30 років — тим-же рухом, тим-же оком рахують.

Охоче вступають в розмову.

Хто скільки блукав по Донбасу, із цеху до цеху, з заводу в завод. Як боролось коліс, як виганяли, душили — тоді ще-далеко, туманне.

Історія — коротка. Історія проста й зрозуміла. Історія революції і в ній люди кричеві. Страїт і кров — коліс, міць і свідомість — тепер.

І жінки — і жінки! — що вони роблять? Різна робота. Все робить машина. Не зівай підкладати під зуби! В костильнім цеху — баб'яче царство. Чоловіки там жменька.

І скрізь вони — люди. Прямо, нагнувшись, поземно, нерушно, ритмічно, там тільки руками, там тільки ногами — не менш 500 чоловіка в цеху.

Котельний. Глухарі. Незабутні. Нецясні. Клепають гіганські котли. Вони глухнуть на завше — вічний гріючі заліз в вухах. Назавше одібрано їм музика, радість молоді людського голосу. Скільки бетховенів згнуло тут? — хто порухує?

Тепер, правда, легше. Тепер уже всі великі заводи робить машина, глухар тільки керує. Тепер глухарі од руки клепають тільки маленькі заклопки.

Літєвий. Вагранні і форми. Під дахом м'яко торкочуть велетенські крани, хватають крочками котли з гарячою масою і м'яко пливуть воздушними рейками. Тихий, задуманий цех. Безшумно вариться вариво в гранках, безшумно в цеху роблять форми потрібні. Все, що завгодно

Д. ФАЛЬКІВСЬКИЙ

Мов. Гнат.

(Уривок із поеми). *)

III.
 Кошлатив сіре небо вітер
 І славя плазом у імлі
 Старий,
 обдертий
 місяць митів
 Зелені шляхи на землі
 В старенькій хаті на Слобідці
 Іде запільне зібрання.
 Цілує Дніпр зелені віноччя
 І хвилі берегові ганя.
 Сумні обличчя...
 В бруді...
 В маслі...
 Проклін застиг на їх устах,—
 Зате ще бурі не погасли
 В смідливих,
 вогняних очах...
 Грийшли вони сюди на зори
 Чи від ковадла,
 чи станка...
 Усіх життя прибило горем,
 Усіх гнітить панів рука.
 Их мало тут...
 Их не багато
 Зате—
 За ними цілий світ...
 І радо зорять очі Гната
 І догорає помсти гніт.
 Дарма що гетьманська охранка
 Щодня пускає їх в «решкод»...
 Іде весна...
 Весняні ранки...
 Комуна йде...
 Встає народ.
 У світлім мареві пожежі
 Благословляється на світ...
 Сьогодні це:
 кордони,
 межі
 Сьогодні це:
 жандарми,
 гніт,—
 А завтра
 з сонцем,
 мов калина,
 Розвітне буйне повстання
 І понесеться мов лавини,
 Це гарячіше від огня
 І в тім огні згорить охранка,
 Зотліють німці,
 Гетьманат...
 Бо йде весна...
 Весняні ранки...
 Вони комуною манять...
 Секретар встав
 І голос звичний
 Слова розтоплені розлив,
 В очах горить борня одвічна,
 Борня супроти ситих,
 злих...

*) Дав. ч. 20, К. в III.

Факт в багатьох відношеннях дуже радісний.
 Отже слід було б журналові «Ч. К.» ще раз, взявши на увагу постанови цієї сесії, йощукати стежок до читачів. А саме взяти гурт на школярів масової сільської школи. І для міських шкіл до 4-х клас утворивши це один журнал, а для старших піонерів старших школярів сьомікток, учнів фаб-

Повістка денна тама проста:
 — Плондрують німці села знов!..
 Слова угрузли ножом гострим
 І запеклася в серцю кров...
 За що,
 за що така наруга?
 Шепочуть злякано вітри
 А місяць летється понад лугом
 І в небі раною ятрить
 Коли ж секретар міддю вдарив
 В чавун серцеце, й креснув огня
 — Готовить треба контрудари...
 — Готовить треба повстання...
 Тоді нап'явши м'язи
 й сили:
 — В село!.. кричали...
 Я...
 І я...
 І як один підняти рішили
 Против гетьманства повстання
 — Ні...
 — Ні...
 не всі...
 Роботи много
 Секретар знов слова розлив...
 — Товариш Гнат піде в дорогу
 Він скрізь бував...
 Він скрізь ходив...
 — А в рощі й тут робота буде.
 Нам треба сили зберігати...
 І колихались в блузах груди
 Як колихаються жита.
 А місяць в сивих переливах
 Ласкав хатини сірий дах.
 Лились слова такі жакливі
 І осідав намул в серцях
 І кожне
 слово
 цвяхом,
 болем
 Вгрузало в мізок,
 в плін думом
 Хіба ж запишем в протоколи
 Повстання рух
 повстання крок?
 Хіба ж запишем в протоколи
 Як революція ішла?...
 Як повставали бої,
 голі
 На біг,
 на січ супротив зла?...
 Для цього треба взяти серце.
 Вмочити його у крові
 І ним писати про біг,
 про герці
 ним писати про дні нові
 І кожну літеру тесати
 З гранітних скель,
 з гранітних гір...
 Бо лишень той поетом буде,
 Хто пише кров'ю,
 не пером...
 В кого клекоче лава в грудях,
 А в серцю бродить бурелом...

В. ЧЕРЕДНИЧЕНКО.

завучу і т. инш.)—це один журнал... Неможливо забувати і жовтенят—української літератури для них зовсім немає, крім казок... Тоді ми побачимо, що тираж «Червоних квітів» одразу ж виросте до кількох десятків тисяч. Само собою одшліфуються зміст в бажаному напрямкові.

Підходить до нас—робітник. Молодий. Гарюванець. Ага! От де ти «Гарт»! Варяшся разом з залізом і сталлю.
 Він радий—гартванець—нам, він хоче показати свою працю. Він провозжає до якого цеху, до якого гартванця «Гарт!». «Гарт!» по всіх цехах). І знову вертає в цеху.
 ...Ріпачко побачить Мартен. Домни на сайі кінчає.
 Двохверхова будівля. Ліземо залізничні хіднями. Так оце той Мартен!
 Три печі підряд. Гіганти. Цегляні. Гарячі. Іде-де світляк крізь пеглу. Заверити заслонками. В заслонках вогняні дірки. Провідник аш просить у сталевара шпало—простими яма це глянєш. Видно крізь синє—маса ютняна, а зверху заліза шматки. Як картопля в борщі.
 Повз печі ходить підйомний кран, лагідно юроче. Просто од печей, на стіні (одкріпий на літо) залізні вагони з залізним ламом. Кран підіймає, хапає зубами і плавно несе асінати Мартена. 3000—3500 пудів. Ніщо ю змарнується тут. Навіть із жести вийде залізо. Щоб добре вийшло, тут-же й залізна юда, домінать скільки треба. А лам той—юганій. Згоряє даремно, шлаком виходить юдів 500 на засипку.
 Три печі підряд. Одна з них завше в реюнті. По черзі. Перед кожною трос: сталевар, перший і другий підручний. 50 сталеварів, 30 із них коло Мартена. Підручні—іше юнаки. Не скоро їм бути сталеварами. Молоді, загорілі й дужі. Тут вічний жар. Але сталевар видається молодим. На 30. Засмажений, груди червоні в волосї. Врода така молодца. Он коло другої печі ровесник (молодший тільки на рік)—той уже зовсім сивенький. Два роки стояв цей завод. Два роки розлуки з Мартеном. Почали оновляти. Першим устали маханічний (робили коліс закидані), дішли до Мартена. Директор—робітник, партієць. Центр не дозволив пустяти. Мовляв, не буде замовлень. На страх свій—

пустили. Самі. Не сила було дивитись на мертвого. А потім приїхали: Квіринг і Лебідь... А потім посипались замовлення. По самос горю.
 День і ніч кипить сталеве вариво—й мало! Все мало! Шахти найбільш замовляють. Ний—130%—проти довійськового.
 ...А з другого боку під стелею теж машинет, їздить в повітрі на крані. В доліці різний рівачек. В нім залізні «ізложниці». Кран підносить до самого Мартена котел, з котлом присідає, заливає «ізложниці» масою. Там вона стигне.
 Як витягнуть їх із «ізложниць»—болванки—звідеп їх кран зведвору хапає по 5 у кулак, ямов дрова, несе у повітрі, складає в залізні квадрати. Видко це в проріз між долькою і стелею—проріз завше одкритий. Видко: в диму соваються розпечені болванки.
 То вже прокатний.
 Так само, з розрізаною стіною і в неї два крани з двох боків несуть в кулаках гарячі болванки, червоні як кров. А їх уже ждуть. Крутяться вальці. От розчепився кулак і впала болванка на залізний поміт. Треба тільки направити, бо зуби у вальцах готові, схопили, прогинули, шарпнулись блоки по той бік і трохи вже вище другим вже ротом кидають назад. Тільки тепер вже болванка витяглась в сажень. Стиснули вальці її на зубах, витягли, з м'яким гарчанням кинули геть. Знову тільки направити в інші вже зуби і знову так само, із верхніх зубів—смука заліза—ше тонша, ще довшя, сажени на три. Ще довша, ще довша. От полізла жолобом тоненька гадючка високо, зуби захопили залізо останній вже раз, стиснули ще раз і залізною стезкою поливля червона гадюка на той бік.
 Тим часом—крани з двох боків несуть в кулаках нові вогняні болванки. Одну за одною. Хапають

у зуби, плюють, витягають, хапають їх знову, а крани посунулись геть до печей. Тільки де зішквалось: зліп, зліп — машинист на крані. А по той бік ріжуть мішнини ше свіже, ще криваве залізо, що повзе залізною стезкою.
 А там уже далі сині купи синього гнівного металу. Важать їх крани, а потім уже вагонетки із цеху везуть до вагонів.
 ...А от вона—домна!
 Гриби—то біля домни. Димить шістьома димарями.
 З вагонів сиплется вниз руда: жовта, сіра з-сизим відтінком. Тут внизу «каталі» тачками котять під башту. В башті, з Курбасових конструкцій рухаються вгору—вниз вантажі. А домна сама татарським млином присіда на землю, кремена, брющована. Обхопили, силелєні і розбіглися труби на нії. А по тілу її відуюди струмками вода.
 Домну тільки розкрили. Пашить із вогненного рота. Вогняна лава мить рівачком, розколює на два, направо шпак ровом стікає в казан, просто ще ровом, де грядки з піском. І тут по грядках розтікається лава. З десять фігур коло неї. Троє юрєє вогненным потоком в канавці—мовчазні, звиклі до пекла вогню, в парусовій одежі, жерстяні черевики, дерев'яні підметки. Здається:
 — впрветься ув'язнений демон з залізних обіймів конструкцій, вдарить вогненними крилами, і люди й будівлі тільки хруснуть йому на зубах.
 Але то тільки здається. Уже бризкає демон останнім вогнем. Уже встромлено демоні в пашу якусь залізляку, бризнув останнім гнівом, запляшів, плям'яв жує. Уже через рівачек кидають жерсть, залізні асмути, ще мент і демон вгамований. Люди його вгамували. Маленькі люди напроти гіганта. Спокійно і звичко. Покірно пишуть. Ще кілька ударів і він вже замовк,—тільки летється по тілу вода, неначе злива йому кров.

Фізкультура.

Правильний відпочинок поліпшує працездатність.

Кожна людина, прокидаючись ранком, намічає собі робочий день, але не завжди доводить його до кінця. В більшості залишається ще щось незроблене, що впливає на наш спокій підчас відпочинку. Першове напруження продовжується, не зважаючи на те, що м'ясна енергія відпочиває. Ми хочемо відпочити, але думка про невиконану роботу й далі впливає на весь організм, викликаючи й далі втому від мускульної роботи.
 Таке нецільське зужиткування енергії трапляється й при інших різних життєвих процесах.
 Ми сідаємо на стілець і напружуємо деякі групи м'язів навіть ті, що звичайно не напружуються, коли людина сидить.
 Коли стоїмо, то тут виявляє себе не тільки вага нашого тіла, а ще й мускульний натиск: ми ніби намагаємося провалити підлогу, тому що неміємо звільнити мускульних груп. Нам дуже важко йти по сходах, тому, що ми не навчилися сходити легко, вміло розподіляючи рухи, виключаючи непотрібні в даному разі м'язи.
 Ми раз-у-раз надто сильно напружуємо м'ясову систему, не даючи їй потрібного відпочинку.
 При такій роботі надаремно окиснюються та витрачаються резервові фізичні сили. Така зайва робота відбивається на нашому здоров'ї. Навіть коли людина спить, ми спостерігаємо, як часто діти повторюють свої шкільні завдання; дорослі увісні іноді удають на обличчі, ніби вони роблять якусь тяжку роботу.
 Кожне знає, як впливає на сон зпервованний стан людини. Ми не вміємо відпочивати й звільнятися від щоденної роботи навіть коли спимо.
 Ми знаємо історію видатних людей, що могли перед відповідальними військовими діями спокійно заснути, але це безумовно залежить від дисципліни волевого організму та незламної волі, що наказала тілові зменшити всяку роботу й мідно заснути. Як що приглянутись, як живуть індуси, японці, то в їхньому поведженні ми помітимо надзвичайний спокій, урівноваженість та розрхованість рухів. Темп їхнього життя не такий, як у нас. Але що ж ми бачимо в нас?
 Ми знаємо людей, що бігають цілий день з одного зібрання на друге; темп життя швидкий, каскадний. Як що пильно придивитися до нашого культурного життя, то ми побачимо на вулиці людей, що в них голова завжди біжить кудись уперед, а тулуб позаду отягається. Це—ділові люде з теками в руках, що в них голова поки-що думає й тіло рухається на тонких ногах, несучи з собою слабі групи. Це—люди, що не вміють відпочивати. Шалений темп життя одіймає найцінніше, що має людина,—здоров'я.
 Треба вивчити відпочинок. Після повсякчасної нервової праці в задньому помешканні, повному тютюнового диму навряд чи

дасть відпочинок театр або кінематограф. Тут потрібне свіже повітря, екскурсії на лоні природи, рухи, ігри, то-що.
 Відпочинок—це не тільки лежати на ліжковій та читати газети, це не є відпочинок, а заміна однієї роботи на другу.
 Для деяких груп населення за відпочинку буде правильно влаштовані рухи на свіжому повітрі, для інших за відпочинок буде лежати на панелі з розслабленням усього першове-м'ясового апарату так, щоб нічого не робити й не думати.
 Конче треба пропагувати здоровий відпочинок. Наша Радянська Країна влаштувала такі будинки відпочинку, яких нема і в західних країнах. Тут робітники, утомлений щоденною працею, перебуває в чистій, спокійній обстанові, уся його діяльність підлягає суворому режимові дня з точним розподілом часу. Отож і не диво, що здоров'я в будинках відпочинку швидко поправляється. Спокійний, правильний режим та харчування швидко дають надбавку ваги. Скільки користі дали будинки відпочинку нашій країні! Це—відпочинок угрупований і науково-перевірений.
 Але будинків відпочинку у нас мало. Тому методику уміння відпочивати, використовуючи сили природи, треба вбити в свідомість мас.
 Це—не іграшки.
 Це—певна вкладка в банк резервового фонду людської енергії, що дасть 100 відсотковий прибуток. Кожного свяга, особливо влітку, треба відпочивати по-за містом, покласти опинше, зварити чаю, картоплі, польової каші—одно слово на мить забути шалений темп культурного життя, стати ближче до природи.
 У нас здебільшого беруть участь у фізкультурі піонери та робітники молоді. Але це не значить, що методика цих останніх, їх зв'язок з природою, любов до неї та до рухів неповинні перейняти й дорослі, навіть старі люде, відповідно змінивши форму впливу їх.
 Розрядка організму й уміння знайти собі кращий спосіб відпочинку—це одно з завдань радянської фізкультури.
 Владати остаточно своїм нервово-м'ясовим апаратом, ошадно зужиткувати свої сили, уміти вчасно зарядити організм психофізичною енергією і вчасно знайти відповідний відпочинок для організму—це є основа правильного режиму дня, що до нього треба прагнути.
 Кожен повинен активно працювати над своїм тілом, роблячи з нього витривалу машину, що правильно працює, а на не треба додержуватися чистоти, точности, активності. Треба систематично вживати гімнастики, ігор, спорту та як найбільше використовувати природні чинники здоров'я, розвитку та сили—повітря, воду, сонце, доладне харчування, нормальний сон та роботу, розумний та доцільний відпочинок.

В. БЛЯХ.

Вариться друга засипка.
 ...Останній—кокс-бензолний.
 З станції м'яко скрегочуть вагони. Стають. Чорні як вугіль, фігури вивалюють вугіль. Світу не видно, чорна, сіра їдоча п'яма. Лопатами сунуть вугіль в залізне решето просто в землю. Звідти воно вже вагонетками йде під землю, кудись шід будівлю—само. А з заду шерг високих печей. Там вариться кокс. Отут уже дим справді не йде. Трубами плине той дим і в резервуарах другої будівлі стікає бензолом. Ніщо не гине даремно. Навіть дим з димарів, тільки тоді, як одкривють піч, зловонний, жовтосірий димок махає пухлятим хвостом. Тоді вже дим у повітрі.
 Униз од печей похила залізом вислана площя. На ній жінки, кидають кокс на платформі. Ногами босими по коксу. Ноги тут найцінніше вугляти.
 От починає робітник колупати глину на дверцях, от хапає ті дверці крочок з вагонетки шад ними і ставить їх збоку. І зараз же з печі вилізять страхиття—чорний коковий слон. Поминувши залізні поруччя,—щоб легше й простіше вийшло з печі страхиття—ламається слон і летить купоно вгиз, гарячий і димний. Робітниця внизу закривають од диму обличчя, кинули працю. Хвіст од страхиття виплив на стелю, розсипався—і знов вагонетка поставила крочком дверцята назад, а димну масу вже поминають водою. З брандобою.
 Вертаєм.
 Хлинули юрми з цехів
 А вєоди на стовпах червопим на білім
 Смерть.
 3000 вольт.
 Знову в трое воріт. Знову наповнені вуглички, вулиці міст.
 А кораблі ще димлять і плывуть. Кралють нахилєне небо. Димом відгупують бога старого.
 Краматорівка. 13-IV, 25

Блок-нот.

У „Гарті“.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНИЙ «ГАРТ» РОЗГОРТАЄ РОБОТУ.

На останньому засіданні бюро ЦК «Гарту» було заслухано доповідь т. Довженка про стан освітнього мистецтва на Україні та роботу освітнього «Гарту».

Визначено за необхідне: Зробити подорож по Україні з метою визначення побуту й зарплати.

Утворити освітній студію в яку втягнути все що є дитячого та молодіжного серед робітничо-селянських мас, малодіятів студії в робітничих районах.

Повести рішучу боротьбу через пресу з аматорською халтурою, що панує зараз по багатьох видавництвах.

В своїй роботі освітній «Гарт» відкидає вузько-формальний підхід. Поруч з утворенням освітнього мистецтва зрозумілого для сучасних робітничо-селянських мас (реалізм, натуралізм) освітній «Гарт» не відкидає інших мистецьких форм.

Нові видання.

«Внешняя торговля Украины» (1921—1924 гг.), під ред. А. О. Золотарьова, С. Л. Фридман, І. М. Враславського. Хрн. 1925. 127 стор. текст і 28 стор. таблиць.

Вийшов збірник статей: А. О. Золотарьов, Перспективи та завдання зовнішньої торгівлі; проф. А. С. Шор, Загальна характеристика зовнішньої торгівлі на Україні в 1921—24 рр.; А. Я. Альтерман, Хлібний експорт України в 1922—24 рр. та його вплив на сільське господарство; С. І. Костелієвський, Укр. хліб на зовнішніх ринках; М. Горн, Сировинний експорт України та його народно-господарське значення; П. Г. Імпорт України за три роки; П. Ліхтенштейн, Організація форми зовнішньої торгівлі України; М. Залудський, Держторг та його ролі в зовнішній торгівлі; А. М. Білик, Комісії та мішани в зовнішній торгівлі та, нарешті, А. М. Рабнович, Кон'юнктура українського експорту.

Ми бачимо розглянуті всі основні моменти. Дірячино, що проблемам експорту урідно переважувати увагу.

В першій статті тов. Золотарьова дано короткий історичний розвиток нашої зовнішньої торгівлі та її організаційних форм. В наступних статтях молодіші зовнішньої торгівлі та зміщення апарату перевезення її, перед зовнішню торговлю (Адресування) повстають інші поміж інших, і завдання використання чужоземного капіталу, Концесійну практику та працю «мішаних» з закорд. капіт. докладніше освітлює в своїй спеціально цьому присвяченій статті т. Білик. З неї видно, що поки що цей фактор нашої зовнішньої торгівлі грав надзвичайно мізерну роль.

Цікаві питання висовує т. Золотарьов у другій частині своєї статті, де він порівнює план зовнішньої торгівлі УСРР з його фактичним виконанням та накреслює її перспективи переважно в обсягу експорту продукції промисловості.

Проф. Шор дає загальну характеристику зовнішньої торгівлі України в 1921—24 рр., пояснюючи, яке вона займала місце в торгівлі УСРР та який був її рух в порівнянні зовнішньої торгівлі закордонних країн. Проф. Шор приходить до таких висновків відносно характеру нашої експорту та імпорту: «Протягом розглянутої доби ерст нашої експорту відбиває розвиток продукційних сил УСРР в обсягу поведінки: в коротких промах ми можемо схарактеризувати структуру нашої ввозу, відзначаючи, що в ньому систематично падає частка сільськогосподарського та зростає частка промислових (стор. 19). Взагалі розвиток зовнішньої торгівлі, що в першу чергу залежав від розвитку продукційних сил УСРР і лише в другу—і то в певній мірі—від стану світового господарства протягом цього часу, виявив в 1923—24 рр. бурхливий ерст, який був як наслідок народного господарства України».

Не спинаючись за браком місця, на наступних статтях слід зробити деякі зауваження: 1) В ст. проф. Шора автори сїд було б і слід хіба б пам'ятати, що він пише про трьохрічну зовнішню торгівлю, а не про один «випадковий рік».

2) Ст. ст. Альтермана, дуже змістовна, виступає б, як щоб він докладніше вивчав вплив зовнішньої торгівлі на розвиток сільського господарства та більш угрупував би своє твердження про ролі в експорті окремих верств селянства.

3) Редакторам треба було звернути увагу на деякі нехороші моменти цифр експорту хліба у двох «хлібних» авторів: т. Альтермана і Костелієвського та на неугрупуване нічим архітектурне будівництво таблиць по країнах (на ст. 42) у другому.

4) Де-небудь треба виправити і в ст. т. М. Горна (як ось твердження, що «світознавство... сільськогосподарського експорту довільськова Україна не знала» (ст. 48); або що «данні ЦСУ дають лише поліві засівів, не ураховуючи гайбних засівів» (ст. 66), хоч данні ЦСУ ураховують, звичайно, і ці останні; і т. п.).

5) Цьому ж авторів сїд було б докладніше спинитися на експорті цукру в Україні в Централізованому порядку; експорт на Схід; імпорт цукру і т. д.).

Всі ці, і інші зауваження, що їх можна б зробити, дрібні і не зменшують цінності збірника. Дуже збільшує його і оживляє збірник—совісно розроблений статистичний матеріал. Збірник заслуговує на широке розповсюдження.

Одне ще зауваження. Цей збірник видано по доситьки. Також доля є в виданні Держплану УСРР, в єдиного солідного у нас економічного «наглядного журналу «Холодство України», в виданні Наркомфін... Економіка, очевидно, української мови ніяк це може переварити. А пора б.

Микола Ш.—г.

П. Мороз, «Цукрові буряки». Держ. Вид-во України. Бібліотека селянина. Вид. друге 1925 р., ст. 47.

Книжка агронома П. Мороза вийшла в друку видання, в перше вона була видана ще «Централом» цюв в р. 1918 і зараз трохи зміцїла, поповнено і сїй де-який матеріал, докладно коротенький розділ про кооперацію в буряківництві та наведено сїйж данні досвідних полів.

1) Про користь від засіву цукрового буряку; 2) як росте цукровий буряк; 3) сорти цукрового буряка; 4) підсоння й грунт під буряки; 5) місце цукрових буряків в сівоозміні; 6) як обробляти землю під буряки; 7) засів; 8) як обсадувати буряки; 9) шкідники цукрового буряку; 10) кошання; 12) культура цукрових буряків і кооперація.

Ухвалено звернутися до Наркомфін про матеріальну допомогу освітньому «Гарту».

ВИДАВНИЦТВО «ГАРТ».

Бюро ЦК «Гарту» ухвалило розпочати видавничу діяльність. Обрано видавничу комісію в складі т.т. Червоного, Коцюби, Сісаренка, Шисова. Комісії доручено виявити всі видавничі можливості і розробити видавничий план. З коштів «Гарту» в фонд Видавництва видано 3.000 карб.

АЛЬМАНАХ «УКРАЇНА—БІЛОРУСЬ».

Передбачається протягом цього року вийти альманах з вибраних творів гартівців та членів білоруської літературної пролет. організації «Молодик». Альманах мусить вийти двома випусками, в одній творі гартівців (що складаються під альманаху) будуть перекладені на білоруську мову, в другій книжці навіпаки. Друкуватиметься альманах на Україні. Технічну справу про альманах передано до Гартівської виробничої комісії.

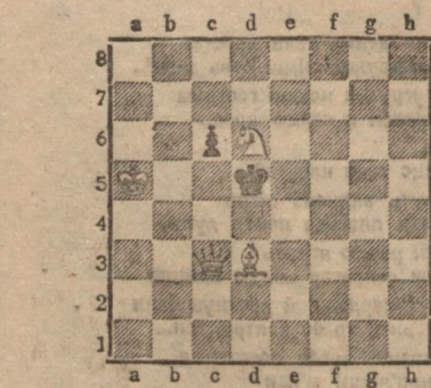
Шахи й шашки.

За редакцією І. Л. Нишпольського ч. 22, 28 червня 1925 року.

Умовні значки фігур: Кр—король, Ф—ферзь, Т—тура, С—слон, О—офіцер, К—кін, П—піша

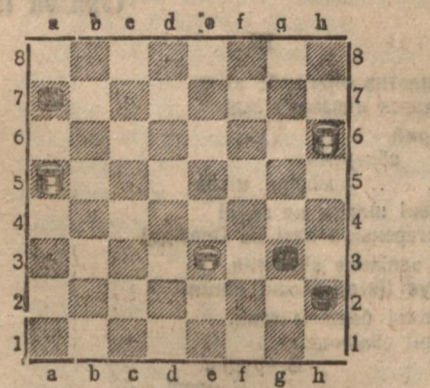
Завдання ч. 21. Ф. Бергер.

Етюд ч. 20. А. А. Савельова

Білі—Кр а5, Фс3, Сd3, Кd6 (4)
Чорні—Крb1, п. с6 (2)

Біт за два ходи.

Білі—Да5, h6, ш. е3
Чорні—ш. а7, g3, h2 (3)

Білі виграють.

Партія ч. 21. Дебют ферзевих пішаків

Віграно в Вадан-Вадені у травні 1925 р.

Білі—Е. Д. Боголюбов.

Чорні—Г. Томас.

1. d2—d4	Kg5—f6	17. K f3—h4 ¹⁾	Кр е8—f8
2. e2—c4	e7—e6	18. K h4—f5	Ф d6—f6
3. K f1—f3	d7—d5	19. C c1—d2	Т e8—e8
4. K b1—c3	c7—c6	20. Ф e2—g4	h7—h5
5. e2—e3	K b8—d7	21. Ф g4—h3	С b7—d6
6. C f1—d3 ¹⁾	d5: c4	22. C d3: b5	С d5—e6
7. C d3: c4	b7—b5	23. Ф h3—a3+	Кр f8—g8
8. C c4—d3	a7—a6	24. K f5—d6	Т e8—d8
9. e3—e4 ²⁾	c6—c5	25. K d6—e4	Ф f6—g6
10. e4—e5	c5: d4	26. Ф a3—e7	Т e8—e8
11. K c3: b5 ³⁾	a6: b5 ²⁾	27. C b5: d7	С g7—f7
12. e5: f6	e6—e5	28. Ф e7—g5	Ф g6: g5
13. f6: g7	Ф f3: g7	29. C d2: g5	С e6: d7
14. Ф d1—e2	Ф d8—e7	30. K e4—f6+	Кр g8—g7
15. 0—0	С c8—b7 ⁴⁾	31. K f6: d7	Чорні здалися
16. T f1—e1	Ф e7—d6		

- Цей варіант є вигідний для білих, бо вони після 0-0-0 e3—e4 мають перевагу.
- Після 9. 0—0 c5; 10. a4, b4; 11. Ke4, Cb7; 12. Kf6: + становище чорних краще.
- Гарний хід, сильно ослаблює становище чорних.
- Матеріально обидві партії в однаковому стані, але чорних пішаки у гіршому.
- Білі не хапаються виграти пішака, а грають на атаку.

Партія ч. 21.

Віграно на Всеукраїнським турнірі в Харкові в 1925 р.

Білі—В. Лисенко, (Київ).

Чорні—Б. Ковельман (Київ).

1. e3—d4	b6—a5	10. b1—e5	d6: b4
2. b2—c3	d6—e5	11. c3: a6	e5: c3
3. a3—b4	e7—d6	12. g3: g7	h8: f6
4. a1—b2	a7—b6	13. d2: b4	f6—e5
5. b2—a3	b6—c5	14. c1—d2	d8—g7
6. d4: b6	a5: c7	15. e1—f2	e7—f6 ¹⁾
7. e3—d4	h6—g5	16. f2—e3	b8—a7
8. g3—h4	g5—f4	17. e3—f4	e5: g3
9. f2—g3	g7—h6 ²⁾	18. h2: f4	Чорні здалися ³⁾

ХРОНІКА. В Марленбаді закінчився великий міжнародний турнір. 1 і 2 призів дістав Німцович та Рубінштейн (9½ з 15), 3 і 4—Маршалль і Торре, 5 і 6—Реті та Гартковер і г. д. Всерадянськи шахові турніри буде розпочато 2 серпня в Ленінграді. Вирішення шахових завдань, уміщених у «Вістях»: № 7. К. Ларсен. 1. Kc6—d4. № 8. В. М. Калінін 1. Tg2—c2. № 9. К. Остергольд 1. Tb6. № 10. М. Гавелла 1. Tg1—g4. № 11. К. Кубелла 1. Kg8—e7. № 12. О. Б. Блументаль 1. Фа8—b8. № 13. Ф. Дуббелл 1. Kd4—e6. № 14. М. Каліна 1. Kf5—e7. № 15. М. Сиренко 1. Фb2—f2. № 16. С. Крючкова 1. Фf1—g1. № 17. В. Левман 1. Kd4—f5.

Д. Г. ГОЛОВКО. «Культура цукрового буряку» (з додатками про контракти буряку). Видав. «Книгоспілка». Стор. 60. Ціна 22 коп.

Росповідати докладно про всі моменти й техніку, зв'язану з культурою цукрового буряку, автор не обмежився в своїй книжці переліком та описуванням звичайних технічних прийомів за даними досвідних статей, а вивчив з них найцінніші, автор спромігся наближити їх до реальних умов селянського господарювання. Крім того, автор ставить питання культури цукрового буряку не тільки як технік-рильця, але як економіст. І це все робить книжку Д. Головка трохи відмінною від шаблонної теперішньої писанини на рільні теми з сільського господарства. Для нашої селянства, що приступає до заведення в своєму господарстві буряків, книжка ця дасть безсумнівну користь.

Та вивчаючи певні позитивні сторони книжки Д. Головка, не можна не спинитися і на її хибках, що в них винні почасти й автор і видавництво. Так, автор помиляється, кажучи, що «бін єврейськи закордонні врожаї (п. бур.) можна пояснити тим, що там краще підсоння, або грунт, ніж у нас...» (стор. 4), бо коли з підсонням це й так, то зовсім неправильно—що до ґрунту. Або кажучи на стор. 6,

що «ми перед війною замість тоненького, як веретено коріння дикою буряка з 6% цукру мали вже...», автор точно не відзначив про яку саме війну йде мова, бо без цього починає здаватися, що не було якихось років 16—20 тому перед світовим війною. А це ж неправильно. Неправильно також з наукового боку й те, що «бін фосфор суперфосфату може бути вимитий доповним водами» (стор. 25); і як що радять вносити суперфосфат одностано з сіллю буряку, то це не через процес вимивання, а швидше через процес ретроградації фосфору.

Позаяк автор переказуєчи порядок ведення культури ц. буряків мало опинявся на аналізі й критичні селянських способів, це зробило б книжку її повнішою й ближчою для селян. Принаймні от такій привади про «городні» звички (б1 стор.) селян є надзвичайно слушним.

Хіба видавництво; 1) в книжці зазначено, що до неї прикладаються додатки про контракти буряків, але ніяких додатків немає. Зазначені незначні хибки не зменшують, звичайно, цінності книжечки, яку можна радити сільським читачам і для бібліотек селяндів і хал-читачам.

І. Поманьний.

Книжки наділені на рецензію.

ДЕРЖ. ВИД. УКР.

- Горді Коцюба.** Біла гудів. Оповідання. 1925 р. ц. 6 к.
- Е. Квірін.** Задачі Ленінського Комсомола. 1925 р. ц. 7 к.
- О. М. Маслова.** Рукописна книга. 1925 р. ц. 85 к.
- М. Меєрович.** Рахміл ночний сторож, (на евр.). 1925 р. ц. 45 к.
- П. Т. Лавренко.** Як доглядати молочну корову. 1925 р. ц. 20 к.
- Ол. Щадилів.** Як агрономія допомагає селянам. 1925 р. ц. 15 к.
- О. Барабаш.** Чого навчав молоді Володимир Ілліч. 1925 р. ц. 12 к.
- М. Бухарін.** Класова боротьба й революція в Росії. 1925 р. ц. 36 к.
- О. Домбровський і Д. Гамл.** Краткая немецкая техническая хрестоматія 1925 р. ц. 95 к.
- А. Бубнов.** Основні моменти в розвитку комуністичної партії в Росії. 1925 р. ц. 15 к.
- М. Яворський.** Борьба історія України. 1925 р. ц. 1 крб. 50 к.
- Н. Ленін.** 9 січня. 1925 р. ц. 9 к.
- ПРОСПЕКТ ВИДАНЬ—ЛЕНІН І ЛЕНІНІЗМ.** 1925 Р.
- Хрестоматія.** Освободжений труд. 1925 р. ц. 75 к.
- М. Семіно.** Кобзар. 1925 р. ц. 2 крб.

- О. Бондаренко.** Як свині розводити та як їх годувати. 1925 р. ц. 20 к.
- Проф. Темірязев.** Життя рослин. 1925 р. ц. 1 крб. 60 к.
- Летопіс революції.** № 3. 1925 р. ц. 1 крб. 50 к.
- Червоні мити.** ч. III журнал для дітей. 1925 р.
- Октябрьські всходи.** № 11 журнал для дітей. 1925 р.
- Життя й революція.** ч. 5. Школяричий журнал громадського життя, літератури й науки. 1925 р. ц. 70 к.
- М. Софотерів.** Атмосферні опади. Київ, Укрмет. 1925 р.
- Геофізична характеристика України.** Місячник ч. 6. Укрмет. 1925 р.
- Земельник.** Місячник ч. 6. 1925 р. Вид. Наук. Техн. Секції Всєробітвншфору Укп. ц. 1 карб.
- Інформаційний бюлетень Укрмет.** ч. III—Жовтень-грудень. 1924 р. Укрмет. Київ. 1925 р.
- VII губернийськ с'езд Советов.** Одеса—1925 р. (стенпограф. отчет).
- Губернийськ совещание председельствов.** Одеса. 1925 р. (стенпограф. отчет).